

2010RGW194 bijlage

Notitie over het eerste Deltaprogramma en de provincie Utrecht

Marjolein Braam, 15 oktober 2010

Aanleiding notitie

Eind 2008 is de Statencommissie RGW geïnformeerd over het in september 2008 uitgebrachte advies van de Deltacommissie, ook wel de Commissie Veerman genoemd, via de 'Notitie over consequenties van advies van Deltacommissie voor de provincie Utrecht'. Ondertussen is er veel gebeurd. Het advies heeft geleid tot bepaalde keuzen in het Nationale Waterplan, die vervolgens ook in ons Provinciaal Waterplan een plaats hebben gekregen. Er is een Deltacommissaris aangesteld, de Deltawet is aan de Tweede Kamer aangeboden ter besluitvorming en het eerste Deltaprogramma is op Prinsjesdag 2010 als bijstuk bij de Rijksbegroting gevoegd en zal dit jaar nog in de Tweede Kamer behandeld worden. Dit eerste Deltaprogramma met de onderliggende plannen van aanpak voor de Deltadeelprogramma's geeft duidelijkheid over de doorwerking die het Deltaprogramma voor de provincie Utrecht kan en zal hebben. Het uitkomen van het eerste Deltaprogramma is een goed moment om de Commissie RGW te informeren over dit programma.

Binnen de provinciale organisatie zijn ondertussen veel werkzaamheden gericht op het Deltaprogramma: er zijn en worden diverse onderzoeken opgestart, de provincie participeert in diverse Deltadeelprogrammagebieden (mede als trekker), in de bestuurlijke en ambtelijke IPO-overleggen inzake water is het Deltaprogramma een prominent agendapunt en er heeft veelvuldig overleg met 'Den Haag' plaatsgevonden over de plannen van aanpak voor de Deltadeelprogramma's. Binnen de Commissie RGW zal de komende jaren via het waterspoor en het ruimtelijke ordeningsspoor het Deltaprogramma geagendeerd worden, mede in verband met de Integrale structuurvisie en een tweede Provinciale Waterplan.

Onderstaand wordt kort ingegaan op het Deltaprogramma, en wordt ingegaan op de consequenties, kansen en bedreigingen en werkzaamheden die hier voor de provincie Utrecht uit voortvloeien. In bijlage 1 is aanvullend informatie van de Deltacommissaris over het eerste Deltaprogramma opgenomen.

Doel Deltaprogramma

Het Deltaprogramma staat voor een veilig en aantrekkelijk Nederland, nu en morgen. Het kabinet wil via het Deltaprogramma, dat op voorstel van de deltagcommissaris tot stand komt, ervoor zorgen dat er zekerheid is over de lange termijn veiligheid en het hebben van voldoende zoet water. Los van de bescherming van mens, dier en goed is dat ook een puur economische noodzaak. Bijna zestig procent van Nederland is immers overstroombaar, waaronder ons economisch centrum. Bij een overstroming is de schade en het leed niet te overzien, daarom wil het kabinet een volgende ramp voor zijn. Ook bij watertekorten doet zich schade voor.

Het Deltaprogramma gaat uit van twee onderdelen: het op orde krijgen van de huidige veiligheid en het voorbereiden op de toekomst. Maatregelen zijn zo flexibel mogelijk, zodat ingespeeld kan worden op een veranderende situatie. De aanpak is integraal: er wordt een relatie gelegd tussen waterbeheer, economie, ruimte en natuur. Nederland blijft zo niet alleen een veilig maar ook een aantrekkelijk land. De basiswaarden solidariteit, flexibiliteit en duurzaamheid zijn leidend en verbindend.

Status Deltaprogramma

Het Deltaprogramma is een bijstuk van de Rijksbegroting. De coördinerend minister, de minister van Verkeer en Waterstaat (VenW), biedt mede namens de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) het Deltaprogramma gelijktijdig aan met de begroting van het ministerie van VenW¹. Na de behandeling van het Deltaprogramma in de Tweede Kamer is het de planning om eind 2010 over een definitief eerste Deltaprogramma te beschikken.

Het Deltaprogramma is gebaseerd op een voorstel van de deltacommissaris dat is aangevuld met een reactie daarop van het kabinet. Het Deltaprogramma wordt jaarlijks geactualiseerd. Het Deltafonds zal – na goedkeuring en inwerkingtreding van de Deltawet – de middelen bevatten om het Deltaprogramma uit te voeren (samen met de begrotingen van LNV en VROM en andere overheden voor het onderwerp).

De juridische grondslag voor het Deltaprogramma is beschreven in de ontwerp Deltawet. Hierin staan ook de taken en bevoegdheden van de deltacommissaris en de instelling van het Deltafonds beschreven. Deze wettelijke verankering is essentieel voor een koersvaste aanpak van de lange termijn opgaven waar Nederland voor staat. Deze wet is nog niet behandeld door de Tweede Kamer. De basis voor dit eerste Deltaprogramma ligt in het Instellingsbesluit deltacommissaris, dat vooruitloopt op de wet.

Het Nationaal Waterplan vormt het integraal afgewogen beleidskader voor het Deltaprogramma. De maatregelen in het Deltaprogramma dragen bij aan de uitvoering van het beleid van het Nationaal Waterplan op het gebied van waterveiligheid en zoetwatervoorziening. Het Deltaprogramma kan beleidswijzigingen agenderen en voorbereiden voor het volgende Nationaal Waterplan, onder andere via de deltabeslissingen.

Het Deltaprogramma bevat maatregelen in het ruimtelijke fysieke domein. Alle op te starten uitvoeringsgerichte activiteiten binnen het Deltaprogramma nemen de spelregels van het MIRT als uitgangspunt en worden ook opgenomen in het MIRT Projectenboek.

Het Deltaprogramma gaat over de fysieke veiligheid en zoetwatervoorziening van ons land. Rampenbestrijding behoort niet tot het takenpakket van de deltacommissaris.

In het eerste Deltaprogramma staan de te nemen beslissingen voor de toekomst van onze delta centraal. Deze richtinggevende deltabeslissingen over de veiligheid en de watervoorziening in deze eeuw moeten in 2014 voorbereid zijn. Vijf beslissingen zijn, gelet op de samenhang in ons watersysteem, bepalend:

1. de veiligheidsnormen die we moeten herijken en actualiseren;
2. de zoetwaterstrategie die voor een adequate watervoorziening moet zorgen;
3. het lange termijn peilbeheer van het IJsselmeer;
4. de bescherming van de Rijn-Maasdelta;
5. randvoorwaarden voor de (her)ontwikkeling van bebouwd gebied.

Onderstaand wordt op al deze beslissingen nader ingegaan.

Betrokkenheid Utrecht bij het opstellen van het Deltaprogramma

In 2010 is het eerste Deltaprogramma opgesteld. Onderdeel van dit programma zijn plannen van aanpak voor de diverse Deltadeelprogramma's. De meeste plannen van aanpak zijn opgesteld in nauw overleg met de provincies, waterschappen en gemeenten. Zowel bestuurlijk als ambtelijk heeft overleg plaatsgevonden, waarbij er voldoende ruimte was om belangen in te brengen. In de plannen van aanpak voor het Deltadeelprogramma's Rivieren en Zoetwater staat hierdoor bijvoorbeeld nu uitdrukkelijk de laagwaterafvoer op de Neder-Rijn/Lek geagendeerd. Voor Utrecht is dit een belangrijk punt omdat veel gebieden in Utrecht gevoed worden door dit rivierwater.

Samenwerking Rijk-provincies-waterschappen-gemeenten

¹ De namen van de Ministeries zijn overgenomen uit het Deltaprogramma en zullen als deze notitie in de Statencommissie geagendeerd wordt, verouderd zijn.

De coördinerend bewindspersoon voor het Deltaprogramma is de minister van Verkeer en Waterstaat. De minister van VROM en de minister van LNV dragen mede verantwoordelijkheid voor het Deltaprogramma als geheel en de negen deelprogramma's afzonderlijk. Voor gebiedsgerichte deelprogramma's kunnen provincies, waterschappen en gemeenten als medeopdrachtgever fungeren. De sturing en verantwoordelijkheid voor de gebiedsgerichte ontwikkeling met een belangrijke nadruk op de ruimtelijke ordening ligt immers bij de provincies samen met de andere overheden in dat gebied. Eendrachtige samenwerking tussen Rijksoverheid, provincies, waterschappen en gemeenten is voorwaarde voor succes van het Deltaprogramma.

Deltadeelprogramma's

Het Deltaprogramma bestaat uit negen deelprogramma's, drie daarvan zijn generiek (veiligheid, zoetwater, nieuwbouw en herstructurering) en zes zijn gericht op een speciaal gebied (IJsselmeergebied, Rivieren, Rijnmond-Drechtsteden, Kust, Waddenzee, Zuidwestelijke Delta). Onderstaand wordt ingegaan op de deelprogramma's die voor Utrecht nu het meest relevant lijken: Veiligheid, Zoetwater, IJsselmeergebied en Rivieren. De Deltadeelprogramma's Rijnmond-Drechtsteden, Nieuwbouw en herstructurering en Zuidwestelijke Delta volgen we nauwlettend. Onderstaand wordt echter niet op deze programma's ingegaan omdat nu nog onzeker is of deze impact op het Utrechtse grondgebied zullen krijgen. Wel worden de aan deze programma's gerelateerde 'Deltabeslissingen' onderstaand beschreven.

Deltadeelprogramma Veiligheid

De huidige normen voor veiligheid tegen het water dateren uit de jaren zestig van de vorige eeuw. Sinds die tijd is zowel het aantal mensen, als de economische waarde achter de dijken, duinen en dammen sterk toegenomen. De potentiële gevolgen van een overstroming worden daardoor steeds groter. Hoe kunnen we Nederland in de toekomst beschermen tegen overstromingen op een maatschappelijk aanvaardbaar risiconiveau?

Het deelprogramma Veiligheid bekijkt in hoeverre het huidige beschermingsniveau tegen overstromingen nog voldoende overeenkomt met de economische waarden en mogelijke slachtoffers achter de waterkeringen. Het deelprogramma onderzoekt verder deltadijken (dijken die in principe niet kunnen falen), beleid voor buitendijks bouwen en -met behulp van regionale pilots - het concept van zogenaamde meerlaagsveiligheid (waarbij rampenbeheersing en ruimtelijke ordening naast het voorkómen van overstromingen worden ingezet).

Provincie Utrecht en het Deltadeelprogramma Veiligheid

In ons Provinciaal Waterplan hebben we opgenomen dat we van mening zijn dat voor alle in de provincie gelegen dijkkringen geldt dat de huidige normen niet meer toereikend zijn gezien de aanzienlijk toegenomen bevolking en economische waarden in overstromingsgevoelige gebieden. Dit geldt in het bijzonder voor dijkkringen 44 (Kromme Rijn, met o.a. stad Utrecht en Houten) en 45 (Gelderse Vallei)². In het Deltaprogramma staat dat het kabinet uiterlijk in 2011 op basis van een volwaardige kosten-batenanalyse en inzichten in het slachtofferpotentieel een principebesluit wil nemen over de overstromingskans per dijkkringgebied. Dit betreft een **Deltabeslissing**. Plannen en maatregelen in verschillende Deltadeelprogramma's worden mede hierop gebaseerd. Van 2011 – 2016 wordt vervolgens proefgedraaid met de nieuwe normen. Planning is om in 2017 de nieuwe normen te evalueren en een besluit te nemen over de wettelijke verankering in een Algemene Maatregel van Bestuur. Vanuit Utrecht vindt in diverse gremia overleg met Rijk plaats over de nieuwe normen. Bovendien lopen er twee studies (Waterveiligheid Centraal Holland en Grebbedijk als Deltadijk) die een bijdrage kunnen leveren aan het bovenstaande. Over deze studies heeft meerdere malen overleg met het Rijk plaatsgevonden:

1. Studie Waterveiligheid Centraal Holland

² Voor deze twee dijkkringen geldt echter wel dat er een groot verschil in gevolgen is bij een overstroming vanuit de Neder-Rijn/Lek ten opzichte van een overstroming vanuit de Randmeren/Markermeer. Bij rivieroverstromingen zijn deze gevolgen vele malen groter. Differentiatie van de normen binnen de dijkkringen kan in deze gevallen worden overwogen.

In het kader van Randstad Urgent heeft het afgelopen jaren onderzoek plaatsgevonden naar de waterveiligheid van Centraal Holland (dijkkring 14). Uit overstromingsmodelleringen blijkt dat bij overstroming van dijkkring 44 (Kromme Rijn) en dijkkring 15 (Lopiker- en Krimpenerwaard) de achterliggende dijkkring 14 (Centraal Holland, met o.a. Leidsche Rijn, Rotterdam, Amsterdam en Den Haag) ook deels overstroomt. De C-keringen langs de Hollandsche IJssel en het Amsterdam-Rijnkanaal, die Centraal Holland moeten beschermen tegen overstroming, keren het water onvoldoende: minimaal 25 km langs de Hollandsche IJssel en vele kilometers langs het Amsterdam-Rijnkanaal moeten op basis van de Waterwet versterkt worden. Versterken van deze C-keringen heeft veel nadelige gevolgen zoals de zeer hoge kosten van het op orde brengen van deze keringen, grote impact op landschap (met name bij Hollandsche IJssel) en historische kernen (met name Oudewater, Montfoort), amper ruimte voor dijkverbetering bij met name de stad Utrecht en via alternatieve maatregelen kan de veiligheid van een veel groter gebied verhoogd worden (ook dijkkringen 15 en 44). Daarom is een studie opgestart naar alternatieven om de waterveiligheid van Centraal Holland op orde te brengen. Uit deze studie komt als voorlopige conclusie dat het verhogen van de norm van delen van de waterkering langs de Nederrijn/Lek ter hoogte van dijkkringen 15 en 44 een kansrijke manier is om Centraal Holland voldoende te beschermen. In 2011 wordt de studie afgerond. Het Rijk neemt overigens actief deel in deze studie: de studie is in het Deltaprogramma opgenomen als 'Gebiedspilot Waterveiligheid'.

2. Studie Grebbedijk als Deltadijk

Een Deltadijk is een robuuste dijk die zo hoog, breed of sterk is dat de kans op een ongecontroleerde overstroming praktisch nihil is. Voor de Grebbedijk heeft de provincie Utrecht in 2010 in nauwe samenwerking met de relevante externe partijen onderzoek uitgevoerd naar de technische ingrepen die gedaan moeten worden om hier een Deltadijk te krijgen en naar de mogelijkheden voor multifunctioneel ruimtegebruik.

Deltadeelprogramma Zoetwater

Nederland heeft een belangrijk deel van haar welvaart te danken aan een goede watervoorziening. Een groot deel van het bedrijfsleven drijft op de beschikbaarheid van zoet water, zoals de land- en tuinbouw en de voedingsmiddelen- en chemische industrie. Ook speelt zoet water een belangrijke rol in het leven van de burgers en voor bijzondere, waterrijke natuur. De vraag is dan ook hoe we op de lange termijn kunnen zorgen voor een duurzame zoetwatervoorziening voor zowel grond- als oppervlaktewater? Welke maatregelen zijn hiervoor nodig? Het deelprogramma Zoetwater onderzoekt maatregelen voor de korte en lange termijn, zowel landelijk als regionaal. Mogelijke oplossingen zijn een grotere verantwoordelijkheid voor de regio's om zelf hun zoetwatervoorraad op peil te houden en een betere verdeling van zoet water in het hoofdwatersysteem en de regionale watersystemen. Ook zal er onderzoek plaatsvinden naar het beprijzen van water. Het deelprogramma moet inzichtelijk maken hoeveel de maatregelen kosten en wat de maatschappelijke gevolgen zijn.

In 2014 wordt een voorstel gedaan voor een beslissing over een voorkeursstrategie voor de watervoorziening in Nederland voor de lange termijn inclusief infrastructurele maatregelen. Dit betreft een **Deltabeslissing**. Mogelijke vragen hierbij zijn: in hoeverre kan worden ingezet op zelfvoorziening per regio, of kan meer weerstand worden geboden aan het oprukkende zoute water, of kan meegegaan worden in bijvoorbeeld een ander grondgebruik dan wel een vorm van beprijzen van water, ingevoerd ter regulering van de zoetwatervoorziening. Hierbij is het peilbeheer IJsselmeer relevant.

Provincie Utrecht en het Deltadeelprogramma Zoetwater

Tekort aan zoetwater kan enorme consequenties hebben voor het goed functioneren van de in Utrecht voorkomende functies als landbouw en natuur, maar ook voor de stabiliteit van waterkeringen (met name veenkaden in westen van Utrecht), bodemdaling die daardoor versneld optreedt, evenals klink en zetting etc. Daarnaast wordt via Utrecht veel water doorgevoerd naar West-Nederland. Via de kleinschalige wateraanvoorzieningen voor Midden-Holland via Lek en Amsterdam-Rijnkanaal (KWA) kan in droge tijden veel water weggetrokken worden uit Utrecht. Dat kan op termijn een bedreiging vormen voor de zoetwatervoorziening van Utrecht.

Gezien de belangen van Utrecht in het Deltadeelprogramma Zoetwater, wordt op dit programma zwaar ingezet (evenals het Deltadeelprogramma Veiligheid).

Momenteel wordt de zoetwatervraag in beeld gebracht. Daartoe is Nederland verdeeld in zeven gebieden waar provincies en waterschappen nauw met elkaar samenwerken. Utrecht participeert in de gebieden West-Nederland en in Rivierenland. Er lopen nu diverse studies waarin de relevante provincies en waterschappen participeren, waaronder:

1. Studie: Knikpunten als gevolg van klimaatverandering in het regionale waterbeheer van West-Nederland.

Deze studie zal inzicht geven in de momenten (de 'knikpunten') waarop (onderdelen van) het waterbeheer en - beleid voor het Amsterdam-Rijnkanaal en Noordzeekanaal en het daarbij behorende verzorgingsgebied niet meer toereikend zijn voor de doelstellingen die zijn gesteld. Het betreft het gebied van dijkringen 14, 15 en 44. Daarbij staan waterveiligheid/wateroverlast/zoetwatervoorziening centraal. De studie wordt betrokken door Utrecht. De provincies Noord-Holland en Zuid-Holland en de inliggende waterschappen participeren hierin.

2. Studie: Droogte-verzilting Groene Hart

Deze studie verkent de veranderingen van de zoetwatervraag door klimaatverandering en door voorgenomen maatregelen in het Groene Hart (betreft ook dijkringen 14, 15 en 44). De provincies Utrecht, Noord-Holland en Zuid-Holland, Rijkswaterstaat en de inliggende waterschappen participeren hierin.

Bovendien brengt Utrecht de komende tijd ook voor haar eigen grondgebied de zoetwaterproblematiek in beeld. Hierbij spelen vragen als:

- Hoe groot is het probleem nu en op basis van de klimaatscenario's en WLO-scenario's inzake sociaaleconomische en demografische ontwikkelingen?
- In hoeverre kan ingezet kan op zelfvoorziening en/of een andere waterverdeling en innovatieve maatregelen (bv. onderwaterdrainage)?
- In hoeverre kan bij functiewijziging rekening worden gehouden met de zoetwaterproblematiek en kan een functie zo ingericht worden dat deze minder afhankelijk wordt van zoetwater?
- Is inzet van provinciaal instrumentarium wenselijk, en zo ja welk instrumentarium en hoe?
- Hoe positioneert Utrecht zich binnen het Deltadeelprogramma zoetwater?

Nu zit het programma vooral in de onderzoeksfase. Richting 2014 verschuift het programma steeds meer richting besluitvorming.

Deltadeelprogramma IJsselmeergebied

Het deelprogramma IJsselmeergebied werkt aan een breed gedragen advies voor een voorkeursstrategie voor het peilbeheer van het IJsselmeer op de lange termijn en een peilbesluit voor de korte termijn. De zeespiegel stijgt en als daarbij de afvoer van water door de rivieren toeneemt, heeft dat consequenties voor de waterhuishouding in het grootste zoetwatergebied van Nederland, het IJsselmeer. Het IJsselmeergebied moet ook voor volgende generaties veilig én aantrekkelijk blijven. Hoe zorgen we ervoor dat het overtollige water uit de grote rivieren en het IJsselmeer ook in de toekomst naar de Waddenzee kan worden afgevoerd, gezien de zeespiegelstijging? En hoe houden we de grootste zoetwatervoorraad van Nederland in stand of is vergroting ervan nodig?

In 2014 zal voor het IJsselmeergebied een voorstel worden gedaan voor een beslissing over het peilbeheer op de lange termijn gericht op de watervoorziening in Nederland en op de veiligheidsopgave in het IJsselmeergebied (betreft ***Deltabeslissing***). Het peilbeheer is gekoppeld aan rivieren (Zwarte Water en IJssel) en de Wadden, en aan een groot gebied dat voor zoet water afhankelijk is van het IJsselmeer. Het heeft dus ook een directie relatie met het deelprogramma Zoetwatervoorziening.

In het Nationaal Waterplan is overigens opgenomen dat het kabinet ervoor kiest om zowel het Markermeer als de Veluwerandmeren los te koppelen van het IJsselmeer, waardoor hier een eigen peilregime gevoerd kan worden dat mede tegemoet komt aan wat nodig is voor een ecologisch

duurzame ontwikkeling. Deze ontkoppeling maakt het mogelijk om op het IJsselmeer een hoger peil in te voeren dan in het Markermeer. Deze ontkoppeling van het IJsselmeer wordt momenteel door diverse partijen ter discussie gesteld.

Provincie Utrecht en Deltadeelprogramma IJsselmeergebied

Het Deltaprogramma IJsselmeergebied moet in enkele jaren tot een breed gedragen voorkeursstrategie komen voor het lange (tot 2100) en korte termijn (tot 2035) peilbeheer in het IJsselmeergebied. Voor de randmeren wordt uitgegaan van een peilstijging van maximaal 30 cm boven de huidige zomerpeilen. Eveneens wordt onderzocht hoever het peil kan uitzakken in droge perioden (maximaal 1,5 m).

Het advies wordt in drie fasen uitgewerkt:

1. het speelveld onderzoeken, gebiedsproces
2. potentiële voorkeurstrategieën opstellen;
3. advies over de voorkeursstrategieën uitbrengen.

De eerste fase is verkennend van aard en dient om alle pro's en contra's van peilverandering in het IJsselmeergebied globaal, maar wel zo compleet mogelijk, in beeld te brengen.

Het IJsselmeergebied is opgedeeld in acht deelgebieden. De deelgebiedverkenningen worden getrokken door de provincies. De provincie Utrecht is trekker voor het deelgebied 'Zuidelijke randmeren' (Gooi- en Eemmeer en Nijkerkernauw). De gebiedsverkenning Zuidelijke Randmeren draagt hieraan inhoudelijk bij door:

- de gevolgen van peilveranderingen voor de Zuidelijke Randmeren in kaart te brengen voor water, natuur, ruimtelijke ordening, ruimtelijke kwaliteit en veiligheid;
- knelpunten en kansen te onderkennen alsmede autonome regionale opgaven;
- maatregelen te benoemen om, hetzij de negatieve effecten te verzachten, hetzij de onderkende kansen te benutten.

Met opmaak:
opsommingstekens en
nummering

Deltadeelprogramma Rivieren

Het deelprogramma Rivieren richt zich op de grote rivieren in Nederland, dus op de Maas, de Rijn en de IJssel en al haar vertakkingen. De hoeveelheid water die onze rivieren moet afvoeren, zal in de toekomst vaker extreem kunnen zijn. Meer water vergroot de kans op overstromingen in het rivierengebied. Hoe zorgen we ervoor dat ons rivierengebied ook in de toekomst veilig en aantrekkelijk blijft, ook nadat het programma 'Ruimte voor de Rivier' en de Maaswerken zijn afgerond in 2015? Bij het zoeken naar maatregelen om het rivierengebied te beschermen, kijkt het deelprogramma ook naar natuur, waterkwaliteit, scheepvaart en grondstoffenwinning.

In het Nationaal Waterplan is opgenomen dat ingezet wordt om hogere afvoeren (16.000 m³ /s tot 18.000 m³/s) over de IJssel en de Waal af te voeren en de Nederrijn en Lek te ontzien, omdat verdergaande rivierverruiming en dijkversterking hier niet mogelijk zijn.

Deltadeelprogramma rivieren en provincie Utrecht

Voor Utrecht zijn de volgende punten in het Deltaprogramma Rivieren met name van belang:

1. Houdbaarheid van de afspraken over het splitsingspunt/afvoerverdeling over de grote rivieren. In de opdracht voor het Deltaprogramma Rivieren is het volgende uitgangspunt opgenomen: 'Na 2015 geen extra afvoer over de Neder-Rijn/Lek en afvoerverdeling over Waal en IJssel conform de huidige verhouding, tenzij aanpassing noodzakelijk is in het kader van andere deelprogramma's'.
2. Daadwerkelijke realisatie van de afgesproken afvoerverdeling bij de splitsingspunten: is hetgeen afgesproken is technisch realiseerbaar?
2. Laagwaterverdeling over de grote rivieren: De afvoerverdeling over de riviertakken in droge zomers is voor West-Nederland een belangrijk punt omdat dit gebied voor een belangrijk deel afhankelijk is van de toevoer van zoetwater over Rijn/Neder-Rijn/Lek. Binnen het Deltadeelprogramma Rivieren wordt onderzocht wat de mogelijkheden en effecten zijn van een andere waterverdeling over de riviertakken bij laagwaterafvoer in de zomer, waarbij de Rijnafvoer expliciet is geagendeerd. Tevens zal het deelprogramma Rivieren de effecten van laagwater op de scheepvaart onderzoeken.

4. Onduidelijkheid over de omvang van het Deltadeelprogramma: gaan nieuwe dijkversterkingen en andere projecten langs de rivier onder dit Deltadeelprogramma vallen?

Inbreng vanuit Utrecht wordt mede geleverd via de Stuurgroep Delta Rijn en de ambtelijke begeleidingsgroep Delta Rijn.

Deltabeslissing: Bescherming van de Rijn-Maasdelta

In 2014 wordt een voorstel gedaan voor een beslissing voor de bescherming van de Rijn-/Maasdelta op de lange termijn. Dit gebied kenmerkt zich door een groot inwonerstal en een groot geïnvesteerd vermogen. In verband met de verwachting van een hogere zeespiegel en toenemende extreme rivierafvoeren worden lange termijn oplossingsrichtingen ontwikkeld voor waterveiligheid en zoetwatervoorziening in synergie met een duurzame en vitale ruimtelijke ontwikkeling van het gebied. De wisselwerking met andere deelprogramma's is groot, met name de Zuidwestelijke Delta, Rivieren, Veiligheid en Zoetwatervoorziening. Ook is er behoefte aan duidelijkheid in verband met de ruimtelijke ontwikkeling en investeringen in het gebied zelf.

Deltabeslissing. Sturingsinstrumenten Nieuwbouw en Herstructurering

Middels een nationaal beleidskader worden eind 2013 concrete voorstellen gedaan voor generieke en gebiedsgerichte randvoorwaarden en instrumenten voor de (her)ontwikkeling van bebouwd gebied. De voorstellen hebben betrekking op het beheersen van de risico's van waterveiligheid, wateroverlast, droogte en verzilting bij nieuwbouwactiviteiten en herinrichting van het bebouwde gebied. Daarnaast komen ook de volgende onderwerpen aan de orde: omgaan met de effecten van bodemdaling, de bijzondere eigenschappen van veen- en kleigebieden en het voorkomen van hittestress. De samenhang met andere deelprogramma's komt met name naar voren in de onderwerpen veilig en 'schadevrij' bouwen in binnen en buitendijks gebied, bouwen in en rond de waterkeringen en binnen ruimtelijke reserveringen voor bijvoorbeeld rivierverruiming of (zoet)waterberging.

Conclusie

Via het Deltaprogramma komt veel werk op de provincie Utrecht af, met name op het raakvlak water en ruimtelijke ordening.

Informatie van Deltacommissaris over het eerste Deltaprogramma (september 2010)

1. Wat staat er in het Deltaprogramma?

In het Deltaprogramma gaat het om het op orde krijgen van de huidige veiligheid en om de voorbereiding op de toekomst. En daarbij de juiste maatregelen te nemen voor een veilig en aantrekkelijk Nederland met voldoende zoetwater. Er worden vijf deltabeslissingen voorbereid, die voor 2015 worden voorgelegd aan het kabinet. Deze beslissingen gaan over de normen van onze belangrijkste dijken en andere waterkeringen, over de beschikbaarheid en verdeling van zoetwater, over het peil van het IJsselmeer, over de manier waarop het Rijnmond- en Drechtstedengebied veilig kan blijven zonder aan economische waarde in te boeten en over hoe bij de bouwen van buurten en wijken rekening kan worden gehouden met water. Hier komen 'de Deltawerken van de toekomst' uit voort.

2. Waarom is er een Deltaprogramma?

Het Deltaprogramma (een nieuw Deltaplan) heeft als doel ons land nu en in de toekomst te beschermen tegen hoog water en de zoetwatervoorziening op orde te houden. Daarbij spelen veel aspecten een rol, zowel op het gebied van leefomgeving en economie als op het vlak van natuur, landbouw en recreatie. Nederland is een laaggelegen, welvarende en dichtbevolkte delta, die kwetsbaar is voor overstromingen. Als er iets misgaat, zijn de gevolgen enorm. Doden, gewonden en tientallen miljarden schade en een ontwrichte maatschappij. Onze delta is te kostbaar om niet de benodigde maatregelen te treffen. We zijn in het verleden al een paar keer verrast doordat we onze veiligheid niet goed op orde hadden. Inmiddels zijn we nu de best beveiligde delta ter wereld. Dat willen we zo houden. Het deltaprogramma moet er voor zorgen dat we niet nog een keer verrast worden. Daarnaast is de zoetwatervoorziening van belang voor onze economie en ook die moet voor de toekomst goed geregeld blijven bij meer drogere perioden.

3. Waarom is het zo belangrijk dat er een Deltaprogramma is?

Nederland is van oudsher verbonden met het water. We hebben een goed bestaan opgebouwd tussen de zee en de grote rivieren. Het water brengt welvaart en levendigheid, maar het kan ook onberekenbaar zijn en veel narigheid veroorzaken. Nederland is sinds de bouw van de Deltawerken de best beveiligde delta ter wereld. Daar mogen we trots op zijn. Maar alleen door te blijven investeren in onze delta, houden we de zekerheid dat wij en onze kinderen veilig in ons mooie land kunnen blijven wonen en werken. De afgelopen eeuw is de zeespiegel gestegen, de bodem gedaald en het is warmer geworden. Dat zet door. We moeten er bij de inrichting van ons land rekening mee houden dat er heviger buien voorkomen. Ook kan het 's zomers juist droger worden, waardoor de zoetwatervoorziening in het geding is.

De bevolking is de afgelopen decennia flink gegroeid en de economische waarde van ons land is door de gestegen welvaart toegenomen. Een overstroming zou dus zowel menselijk als economisch grote schade veroorzaken. Anno 2010 is de bescherming van onze dijken en duinen gebaseerd op normen uit de jaren '60 van de vorige eeuw. Toen leefden er veel minder mensen achter de dijken en hadden we in die gebieden veel minder geïnvesteerd en werd er veel minder verdiend. Het te beschermen belang was dus kleiner. De situatie in 1953 (Watersnoodramp Zeeland/Zuid-Hollandse eilanden/West-Brabant) en in midden jaren '90 (hoge rivierstand en evacuaties) willen we het liefst voorkomen en daaraan moeten we hard werken. Onze veiligheid moet op orde zijn, nu en voor de toekomst. Het is belangrijk dat we een oplossing vinden voor mogelijke problemen met onze zoetwatervoorziening voor de toekomst en om te zorgen dat Nederland zich aan kan passen aan de gevolgen van klimaatverandering. Een situatie als in 1976 en 2003 met grote droogten willen we voorkomen omdat het veel schade oplevert. En daar is het Deltaprogramma voor bedoeld. Het Deltaprogramma – de Deltawerken van de toekomst- is zo ingericht dat we goed en tijdig voorbereid zijn op de effecten van

de klimaatverandering in de loop van deze eeuw. Als het sneller gaat dan voorspeld wordt hebben we de plannen klaarliggen, en als het langzamer gaat voeren we plannen niet eerder uit dan nodig.

4. Waarop is het Deltaprogramma gebaseerd?

Het deltaprogramma is opgesteld met Hollandse nuchterheid en staat voor een veilige en flexibele aanpak. Het deltaprogramma is gebaseerd op metingen en de KNMI scenario's uit 2006. Die in 2013 worden herijkt. De afgelopen eeuw is de zeespiegel gestegen en de bodem gedaald en het is warmer geworden. Dat zet door blijkt uit de cijfers van het KNMI. We moeten er bij de inrichting van ons land rekening mee houden dat er heviger buien voorkomen. Ook kan het zomers droger worden waardoor de zoetwatervoorziening in het geding is. Het Deltaprogramma bevat maatregelen om op korte termijn de veiligheid van onze delta op orde te krijgen en biedt houvast voor de voorbereiding op de toekomst. Omdat we niet precies weten hoe het klimaat echt gaat veranderen is flexibiliteit een belangrijk element in de keuze van maatregelen. Een voorbeeld van zo'n flexibele maatregel zijn de zandsuppleties aan de kust. Op basis van de gemeten zeespiegelstijging wordt zand gesuppleerd. En als de zeespiegel sneller stijgt, wordt meer zand gesuppleerd, maar als het wat minder snel gaat, is er ook minder zand nodig. Ook het programma 'Ruimte voor de rivier' kenmerkt zich door een adaptieve, flexibele aanpak.

5. Wat is de rol van de deltacommissaris?

De deltacommissaris is een regeringscommissaris, waarvan de functie in de Deltawet wordt verankerd. Het wetsontwerp is op 1 februari 2010 bij de Tweede Kamer ingediend. De huidige deltacommissaris, de heer drs. Wim Kuijken, is voor 7 jaar benoemd. Vooruitlopend op de Deltawet is zijn functie vastgelegd in een Ministerieel Besluit (Besluit betreffende de instelling van de deltacommissaris; d.d. 1 februari 2010). Wim Kuijken is in november 2009 door de Ministerraad benoemd en is op verzoek van de Tweede Kamer eerder aangetreden (nog voor de goedkeuring van de Deltawet) om zo snel mogelijk met zijn werk te kunnen beginnen. Het Kabinet heeft hem de opdracht gegeven dat er een jaarlijks Deltaprogramma komt en dat er voortgang wordt geboekt. In deze functie zorgt hij voor de verbinding tussen ministeries, Rijk en regionale overheden (provincies, waterschappen en gemeenten). Hij betreft maatschappelijke organisaties bij het programma en zorgt voor de samenhang tussen de verschillende onderdelen van het Deltaprogramma. Hij zorgt ervoor dat besluiten op het juiste moment worden genomen, zodat ons land op de lange termijn beschermd blijft tegen hoogwater en er voldoende zoetwater is in droge periodes. De deltacommissaris valt onder de politieke verantwoordelijkheid van de minister van Verkeer en Waterstaat.

6. Wat regelt de Deltawet?

De Deltawet regelt dat er een Deltacommissaris is, dat er elk jaar een Deltaprogramma wordt opgesteld, dat er over de voortgang wordt gerapporteerd en vormt de wettelijke basis van het nog in te stellen Deltafonds.

7. Wat is de stand van zaken met het Deltafonds en de Deltawet?

In de Deltawet is vastgelegd dat er jaarlijks een Deltaprogramma moet worden opgesteld om zeker te stellen dat Nederland goed wordt beschermd tegen overstromingen en een goede zoetwatervoorziening heeft. In de wet is ook vastgelegd dat er een deltacommissaris moet zijn om de regie te voeren over het opstellen en uitvoeren van het Deltaprogramma. De Deltawet voorziet verder in een Deltafonds om het Deltaprogramma mee te financieren. Dit fonds wordt vanaf 2020 jaarlijks met tenminste 1 miljard euro gevoed. De Deltawet is door het kabinet aangeboden aan de Tweede Kamer. Het is nog niet bekend wanneer de Tweede Kamer het wetsvoorstel gaat behandelen.

Om de periode tussen wetsvoorstel en vaststelling van de wet te overbruggen heeft het kabinet – op verzoek van een brede meerderheid in de Tweede Kamer -via een Instellingsbesluit vastgelegd dat er een deltacommissaris is benoemd en een Deltaprogramma moet worden opgesteld.

8. Waarom wordt er pas vanaf 2020 minstens 1 miljard per jaar in het Deltafonds gestort?

Dat is een afspraak die door het kabinet Balkenende IV in het aanvullend beleidsakkoord is gemaakt. Tot 2020 worden de bestaande budgetten gebruikt.

9. Wat is het voordeel van het instellen van een Deltafonds?

Het fonds biedt continuïteit en zekerheid over beschikbare middelen zodat je maatregelen ook op de lange termijn kan plannen en zeker weet dat je ze kan uitvoeren als dat nodig is. Dat is belangrijk want het werk aan onze delta is nooit af. Vanaf het moment dat het Deltafonds wordt ingericht zullen de huidige middelen voor waterveiligheid in dat fonds worden ingebracht. Na 2020 betreft het tenminste 1 miljard euro per jaar toegevoegd met oog op de financiering van de maatregelen waar dan over wordt besloten en die nu worden voorbereid.

10. Op welke manier wordt er in het Deltaprogramma met andere overheden samengewerkt?

Het Deltaprogramma is een nationaal programma van Rijk en lagere overheden met inbreng van bedrijfsleven, burgers en maatschappelijke organisaties. Het Rijk kan niet zonder de andere overheden en andersom. Waterschappen zijn bijvoorbeeld essentieel voor de uitvoering van het (regionaal) waterbeheer en het beheer en onderhoud van onze dijken en duinen. Provincies en gemeenten zijn belangrijk voor de ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling. Daarom werken in de programmaorganisaties Rijk en regio samen. In regionale stuurgroepen worden de gezamenlijk beslissingen voorbereid.

11. En wat is daar het voordeel van?

Het Deltaprogramma staat voor een 'hoogwater'-veilig Nederland en een goede zoetwatervoorziening. Het gaat ons allemaal aan. Het watersysteem in Nederland is een samenhangend systeem. Het Deltaprogramma moet daarom voortvarend en zoveel mogelijk integraal worden uitgevoerd. Integraal betekent dat zoveel als mogelijk bij de uitvoering van maatregelen voor het Deltaprogramma alle belangrijke onderwerpen worden meegenomen, zoals natuur, economie en ruimtelijke kwaliteit. Zowel voor de uitvoering als voor het zoeken naar de belangrijke onderwerpen is regionale gebiedskennis en -kunde onmisbaar. Bovendien moeten ruimtelijke maatregelen in gemeenten en provincies worden geëffectueerd.

12. Er wordt samengewerkt met allerlei overheden maar hoe kunnen burgers meedenken/meepraten over het Deltaprogramma?

Burgers kunnen, ook via maatschappelijke organisaties, op verschillende momenten meedenken en meepraten over het Deltaprogramma. Zoals tijdens consultatierondes waarbij ideeën over vraagstukken binnen het Deltaprogramma ingebracht kunnen worden en via een toets over bijvoorbeeld een ontwerpbesluit. Deze toets is het formele sluitstuk van participatie en biedt de burger de mogelijkheid om zienswijzen in te dienen (cf. 3.4 Algemene Wet bestuursrecht). Daarnaast kunnen burgers in gemeenten of provincies actief zijn in de participatie bij onderdelen van het Deltaprogramma die bij die overheden aan de orde zijn. Verder is er een website van de deltacommissaris en het Deltaprogramma, met zijn negen deelprogramma's, waar burgers hun betrokkenheid kunnen laten zien.

13. Wat is het verschil tussen de Commissie Veerman en het Deltaprogramma?

De commissie Veerman heeft onderzocht of we in Nederland kunnen blijven wonen, ook met de meest extreme scenario's voor klimaat en zeespiegelstijging als uitgangspunt, en daarover geadviseerd aan het kabinet. Dat kan, als we tijdig investeren in de bescherming en watervoorziening van ons land. Het Deltaprogramma is de uitwerking en het antwoord van het kabinet op het advies van de commissie Veerman. Veiligheid op orde en voorbereid zijn op de toekomst met vijf deltabeslissingen. Die deltabeslissingen worden niet gebaseerd op de extreme scenario's van de commissie Veerman, maar op gemeten veranderingen en de klimaatscenario's van het KNMI. Het Deltaprogramma is daarmee de nuchtere en realistische uitwerking van het advies van de commissie Veerman. Ieder jaar met Prinsjesdag verschijnt een geactualiseerde versie van het Deltaprogramma.

14. Wat is de relatie van het Deltaprogramma met het IPCC rapport en de daarin gemaakte fouten?

Het deltaprogramma is opgesteld met Hollandse nuchterheid en staat voor een veilige en flexibele aanpak. Het Deltaprogramma is gebaseerd op gemeten veranderingen in zeespiegel, bodemdaling, rivierafvoer en temperatuur. En op de meest recente KNMI scenario's. Die KNMI scenario's zijn niet

beïnvloed door de fouten in het IPCC rapport. Het IPCC rapport is door het Planbureau voor de Leefomgeving én door een onafhankelijke Internationale Commissie (International AcadamuCouncil) onderzocht. Beide onderzoeken tonen aan dat de organisatie beter kan, maar dat aan de conclusies van het IPCC rapport niets verandert. Het KNMI komt in 2013 met een herijking van de scenario's. Dat is weer een belangrijk input voor het Deltaprogramma.

15. Worden er nu geen beslissingen genomen/geld geïnvesteerd die niet nodig blijken te zijn omdat de klimaatverandering minder snel gaat dan verwacht?

De investeringen die de komende jaren worden gedaan, zijn gericht op het op orde krijgen van onze huidige veiligheid. Dat is iets wat onafhankelijk van klimaatverandering absoluut noodzakelijk is omdat moet worden voldaan aan wettelijke normen. Verder wordt het Deltaprogramma juist zo ingericht, dat we voorbereid zijn op onvoorspelbare effecten van een verandering in het klimaat. Als het sneller gaat dan voorspeld, zorgen we ervoor dat we de plannen hebben klaarliggen. En, als het langzamer gaat, voeren we plannen niet eerder uit dan nodig. Maar we willen ons niet laten verrassen.

16. Zijn de veiligheidseisen voor Nederland niet absurd hoog? In andere landen zijn ze veel lager.

Nederland heeft de hoogste veiligheidseisen ter wereld om overstromingen te voorkomen. Die eisen zijn vastgesteld na de Watersnoodramp van 1953, waarbij meer dan 1800 mensen zijn overleden. Die eisen staan in de wet en zijn niet zonder reden zo hoog. Nederland is een dichtbevolkt land. Er wonen heel veel mensen achter de dijken en duinen in Nederland (ca. 9 miljoen) en er is een enorm geïnvesteerd vermogen (voorzichtige schatting €1500 miljard) in een gebied dat overstroombaar is als we het niet goed verdedigen. De gevolgen van een te laag beschermingsniveau hebben we in Nederland in 1953 ervaren en vele andere keren bij (bijna-) overstromingen die plaatsvonden. Een hoog beschermingsniveau is geen luxe maar noodzaak voor Nederland, dat geldt ook voor het rivierengebied.

17. Hoe passen de lopende programma's zoals Ruimte voor de Rivier en Zwakke Schakels in het Deltaprogramma?

Deze programma's lopen gewoon door zoals gepland en zijn rond 2015 afgerond, als onderdeel van het Deltaprogramma. Waar nodig zal de deltacommissaris eventuele knelpunten helpen oplossen.

18. Hoe kan het zijn dat dijken nu worden afgekeurd en we ook al bezig zijn met klimaatverandering?

Bij het Deltaprogramma gaat het om twee zaken. Dat zijn: de huidige veiligheid op orde brengen en voorbereid zijn op de toekomst. "Veiligheid op orde" is een noodzakelijk en onmisbaar fundament voor de toekomst. Voorbereid zijn op die toekomst zorgt ervoor dat we tijdig beslissingen nemen zodat we klaar zijn als de maatregelen noodzakelijk zijn. Niet te vroeg en niet te laat. Niet te veel en niet te weinig. Ieder zes jaar wordt de veiligheid van onze dijken en dammen beoordeeld/getoetst. Daarbij zijn de normen uit de wet en de actuele technische- en hydraulische randvoorwaarden van belang. Als er stukken zijn die niet helemaal aan de eisen voldoen, moeten die worden verbeterd. Waterschappen en Rijkswaterstaat voeren die beoordeling uit. In 2011 moeten alle dijken, dammen en duinen weer zijn beoordeeld. Resultaten van de toetsing van individuele waterschappen zijn de laatste tijd bekend geworden. De resultaten van alle waterschappen worden nog beoordeeld door de provincies en daarna afgewogen door het Ministerie van VenW en meegenomen in het maken van het totaalplan in 2011. Dat totaalplan is er nog niet, maar zal in 2011 gereed zijn. De minister van VenW zal het totaalbeeld, met waar nodig een voorstel voor verbeteringen -wat dan ook gepaard zal gaan met benodigde financiële middelen, vervolgens aanbieden aan de Tweede Kamer. Daar kan nu niet op vooruit gelopen worden. In 2011 komt in het kader van het Deltaprogramma ook een (principe) voorstel voor nieuwe veiligheidsnormen die in de toekomst moeten gaan gelden.